

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

ISIEN ILTAPÄIVÄT

Isien kokemuksia vertaistuesta sekä sen merkityksellisyydestä vanhemmuuden tukena

TEKIJÄ/T:

Henriikka Tiihonen
SS18KM
26.4.2021

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Henriikka Tiihonen	
Työn nimi Isien iltapäivät – Isien kokemuksia vertaistuesta sekä sen merkityksellisyydestä vanhemmuuden tukena	
Päiväys	26.4.2021
Sivumäärä/Liitteet	25/1
Toimeksiantaja Setlementti Puijola	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka tavoitteena on selvittää isien kokemuksia vertaistuesta ja sen merkityksestä vanhemmuuden tukena. Osana opinnäytetyötäni olen suunnitellut, toteuttanut sekä arvioinut isille suunnattua vertaisryhmätoimintaa. Vertaisryhmätoiminnan kehittämisen taustalla on ollut Kääriäisen (2019) opinnäytetyön tutkimustulosten perusteella tehty suositus siitä, että Kuopion alueella tulisi kehittää isille suunnattua vertaisryhmätoimintaa. Isille suunnattuja Isien iltapäiviä järjestettiin kolmena peräkkäisenä sunnuntaina Kuopion Perheentalolla. Vertaisryhmätoimintaa ei ollut rajattu jollekin spesifille isäryhmälle, vaan toimintaan olivat tervetulleita kaikki isät tai isäksi itsensä kokevat lapsineen. Osa opinnäytetyöni aineistosta on kerätty vertaisryhmätoiminnan aikana. Vertaisryhmätoiminnan aikana isät keskustelivat vertaistuesta, isyyteen liittyvistä tunteista, isäksi tulemisesta, palvelukokemuksistaan, työstä ja vapaa-ajasta, tulevaisuudesta sekä omista lapsuudenkokemuksistaan.</p> <p>Vertaisryhmätoimintaan osallistui yhteensä kolme isää ja neljä lasta. Vertaistoiminnan aikana kävi ilmi, että isät selvästi kaipaavat vertaistukea ja isät kokevat etenkin toiminnalliset ryhmät mieluisiksi. Vertaisryhmätoimintaan osallistuneet isät toivat keskusteluissa ilmi, että he kaipaavat toimintaa, johon ei tarvitsisi sitoutua pitkiksi ajoiksi. Vertaisryhmätoimintaan osallistuneet isät kokivat, että vastaavanlaiseen toimintaan voisi osallistua lasten kanssa, sillä lasten kanssa yhdessä oleminen ja tekeminen koettiin mieluisaksi.</p> <p>Opinnäytetyön kehittämissuositus on tehty vertaisryhmätoiminnasta saatujen havaintojen sekä opinnäytetyöni teoreettisten lähteiden pohjalta. Kehittämissuosituksena jatkokehittäisiin isille suunnattua, toiminnallista vertaisryhmätoimintaa Kuopion alueella. Vertaistoiminnan jatkokehittämisessä huomionarvoista olisi etenkin isien toiveet toiminnasta, johon ei tarvitse sitoutua pitkäksi aikaa kerrallaan.</p>	
Avainsanat isyys, vanhemmuus, vertaistuki, vertaistukiryhmä	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Master's Degree Programme in Social Services	
Author Henriikka Tiihonen	
Title of Thesis Fathers' afternoons – fathers' experiences of peer support and its significance in supporting parenting	
Date 26.4.2021	Pages/Appendices 25/1
Client Organisation Settlement Puijola	
<p>Abstract</p> <p>This thesis was a development work, and its aim was to find out about fathers' experiences of peer support and its significance in supporting parenting. Peer group activities for fathers and their children organized as part of this thesis. Peer support groups called Father's Afternoons were held on three Sundays at Kuopio Family House. Part of the material for this thesis were collected during the peer group activities. Main themes during the peer group activities were peer support, experiences of different services, work, fathers' own childhood experiences and feelings about parenting and being a dad.</p> <p>Three fathers and their four children participated in peer group activities. During the peer activity it became clear that the fathers clearly need peer support, and the fathers especially like functional groups. During the peer group activities, it also turned out that father's favor activities that they do not have to commit for a long period.</p> <p>The proposal for future development was made based on the observations obtained from peer support group activities and partly by theoretical sources which were used in this thesis. In the future development of peer activities, the fathers' wishes for activities need to be noticed.</p>	
Keywords fatherhood, parenting, peer support, peer support group	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	ISYYS VANHEMMUUTENA.....	6
2.1	Isyyden määrittely	7
2.2	Isäkuvan rakentuminen	8
2.3	Isän ja lapsen välisen suhteen rakentuminen	9
3	ISÄT PALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ	10
3.1	Sukupuolisensitiivisyys ja kommunikaatio	10
3.2	Vanhemmuuteen valmistautuminen	11
4	VERTAISTUKI SOSIAALISENA TUKENA.....	11
4.1	Miesten ja isien vertaisryhmien erityispiirteitä	12
4.2	Dialogisuus ryhmänohjauksessa	13
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	15
5.1	Isien iltapäivät-vertaisryhmätoiminnan suunnittelu	15
5.2	Osallistuva havainnointi tiedonkeruumenetelmänä	16
6	ISIEN ILTAPÄIVÄT – VERTAISRYHMÄTOIMINNAN TOTEUTTAMINEN	16
6.1	Ensimmäinen ryhmätapaaminen – tutustuminen	17
6.2	Toinen ryhmätapaaminen – matka isäksi	19
6.3	Kolmas ryhmätapaaminen – isyyden parhaat puolet	19
6.4	Vertaisryhmätoiminnan arviointi	20
7	POHDINTA.....	21
7.1	Hyödynnettävyys ja jatkokehittämissuhteet	21
7.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	22
7.3	Oman sosiaalialan asiantuntijuuden kehittyminen	23
	LÄHTEET	24
	LIITE 1: VERTAISRYHMÄTOIMINNAN MAINOS.....	26

1 JOHDANTO

Suomalainen perhekäsitys on jo vuosikymmenten ajan mukautunut ja muokkaantunut erilasten yhteiskunnallisten murrosvaiheiden kuten 1960-luvun sukupuolidebatin, individualismin, 90-luvun laman, globalisaation, sekä alati ympärivuorokautiseksi muuttuvan yhteiskunnan myötä. Perhettä pidetään edelleen yhtenä elämän merkittävimmistä osa-alueista, vaikka perhe käsitteenä on muokkaantunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Perinteinen ydinperhekäsityksemme, jossa vanhemmat elävät heteroseksuaalisessa suhteessa ja ovat biologisia vanhempia, on saanut rinnalleen uusia perhekäsityksiä. Suomalainen perhekäsitys on yhä moninaisempi ja ydinperheen lisäksi on ero-perheitä, yksinhuoltajia, uusperheitä, adoptio-perheitä, sateenkaariperheitä, sijaisperheitä sekä lapsettomia perheitä. Kaikki edellä mainitut perhemuodot ovat alkaneet vähitellen normalisoitua ja erilaisia perhemuotoja on alettu huomioida myös yhteiskuntatasolla. (Nätkin 2003, 16–17.) Yhtenä merkittävänä perhekäsityksemme muokkaajana on ollut individualismi, joka on osaltaan mahdollistanut oman hyvinvoinnin, tavoitteiden sekä päämäärien asettamisen samalle viivalle perhe-elämän ja parisuhteen kanssa. Individualismi, äitien korkeampi koulutustaso, yhteiskunnan tuki perheille sekä lisääntynyt tasa-arvoajattelu ovat mahdollistaneet äideille entistä paremmat lähtö-kohdat työelämään siirtymiselle kotiäitiyden sijaan. Tämä osaltaan on lisännyt isien osallisuutta perheen ja kodin hoitoon. (Huttunen 2001 36–39.)

Isien mahdollisuudet osallistua kodin töihin, lasten hoitoon sekä kasvatukseen ovat parantuneet viimeisten vuosikymmenien aikana ja tulevan perhevapaauudistuksen tarkoituksena olisi mahdollistaa perhevapaiden yhä tasaisempi jakautuminen molempien vanhempien kesken (Kansaneläkelaitos 2021). Sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä työ- ja roolijakoa pyritään siis entistä enemmän tasamaan yhteiskuntatasolla. Tästä huolimatta isät jäävät naisvaltaisissa ympäristöissä, kuten neuvoloissa, äitien varjoon, eikä isää edelleenkään nähdä tasavertaisena vanhempana äidin rinnalla (Hellen ja Salonen 2016). Samaa ongelmaa tuovat esille myös Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen, sekä Pitkänen (2020) Isän näköinen-hankkeen myötä kirjoitetussa Isätyökirjassa.

Setlementtiliitto ry:n ja Miessakit ry:n Isän näköinen-hanke (2018–2020) ovat toimineet yhtenä opinnäytetyöni innoittajista, sillä isien kokemukset palveluista, perhearjesta sekä siihen liittyvistä teemoista ovat mielestäni hyvin merkittäviä ja mielenkiintoisia. Kyseiset teemat ovat itselleni tuttuja äitien näkökulmasta tarkasteltuna, mutta koen, että isien näkökulmasta tarkasteltuna relevanttia tutkimustietoa on vielä melko vähän. Lisäksi koen, että isille suunnattuja ryhmiä, tai niihin liittyvää teoreettista, valtakunnallista tutkimustietoa on melko vähän. Usein isille suunnatut ryhmät ja niihin liittyvä tutkimustieto on spesifisti kohdennettua jollekin tietylle isäryhmälle, kuten nuorille isille tai maahanmuuttajataustaisille isille. Opinnäytetyöni kehittämisen kohde, isien vertaisryhmä-toiminta, valikoitui omien intressien sekä Kääriäisen (2019) opinnäytetyön suosituksen perusteella. Opinnäytetyössään Kääriäinen (2019) on tutkinut isien huomioimista lapsiperhepalveluiden suunnitelmissa sekä johtamisessa ja todennut, että isille suunnattua vertaisryhmätoimintaa tulee kehittää Kuopion alueella.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen kehittämistyö, jonka tavoitteena on tukea isyyttä vertaisryhmätoiminnan avulla. Opinnäytetyössäni tuon esille isien omia kokemuksia vertaistuesta ja sen merkityksestä isyyden ja vanhemmuuden tukena. Kehittämistehtävänä suunnittelin, toteutin ja arvioin isien vertaisryhmätapaamisia. Osa opinnäytetyöni aineistosta ja käsiteltävistä aiheista on kerätty vertaisryhmätoiminnan aikana. Opinnäytetyössäni tulen käsittelemään isyyttä vanhemmuutena, isä palvelujen käyttäjinä sekä vertaistukea yhtenä sosiaalisen tuen muotona.

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Setlementti Puijola. Setlementti Puijola on toiminut Kuopion alueella jo vuodesta 1995. Setlementti Puijolan toiminnassa korostuu yhdenvertaisuus oikeudenmukaisuus, tasa-arvo sekä yhteisöllisyys. Setlementti Puijolassa tehdään monipuolista asiantuntijatyötä erilaisten asiakasryhmien kanssa. Setlementti Puijolassa tehdään muun muassa sukupuolierityistä työtä, monikulttuurista työtä, väkivaltatyötä sekä työtä rikostaustaisten henkilöiden kanssa. Setlementti Puijola tuottaa myös tanssitoimintaa sekä iltapäiväkerho-toimintaa. Setlementti Puijolalla on myös erilaisia hankkeita. Setlementti Puijolassa on tehty Isän näköinen (2018–2020) hankkeen myötä myös isäerityistä työtä. (Setlementti Puijola s.a.)

2 ISYYS VANHEMMUUTENA

Yhteiskunnalliset sukupuoliroolit sekä tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä ja keskustelua on herätelty jo 1960-luvulta lähtien, jolloin äidit koettiin vastuulliseksi lasten kasvatukseen ja hoitoon liittyen. Sukupuoliroolien muutos ei ole kuitenkaan tapahtunut kovin nopeasti, sillä vasta 1970-luvulla säädettiin uudet, isyyttä ja elatusta koskevat lait. Varsinaista isyyden ja vanhemmuuden muutosta ja murrosta alettiin elää myöhään 1980-luvulla, jolloin muun muassa Väestöliitto ja Mannerheimin lastensuojeluliitto nimesivät vuosikymmenen ”isän vuosikymmeneksi”. (Vuori 2003, 51–52.) Isyyden rooli ja siinä tapahtuvat muutokset heijastuvat suoraan äitiyteen ja äidin asemaan yhteiskunnassamme. Täten voidaan pohtia, tuleeko yhä enemmän osallistuva isyys muovaamaan ja muokkaamaan yhteiskunnallista perhe- ja äitiyskäsitteitä entisestään. (Vuori 2004, 29.)

2000-luvulta lähtien osallistuva isyys on saanut entistä enemmän huomiota, etenkin mediassa, jossa Suomen ministereitä sekä poliitikkoja on esiintynyt perheineen. Ministerit sekä poliitikot ovat esiintymisillään ja kommenteillaan avanneet valtakunnallista keskustelua isyydestä ja vanhemmuudesta. Ministereiden ja poliitikkojen julkinen ulostulo perheenisinä ei ole kuitenkaan aina saanut positiivista vastaanottoa. Ministereitä ja poliitikkoja sekä heidän auktoriteettiaan, kykyä hoitaa työtään sekä päätöksentekoa alettiin kyseenalaistamaan. 2000-luvulla on alettu puhua yhä enemmän lapsen ja lapsien oikeudesta molempiin vanhempiinsa, etenkin erolanteissa. Osallistuva isyys ja sen tukeminen on luonut painetta palvelujärjestelmään sekä sen muuttamiseen enemmän isää huomioivaan työskentelyyn. Yhteiskunnallisessa perhe- ja tasa-arvokeskustelussa naisten ja äitien rooli on ollut isien roolia merkittävämpi. Tämä selittyy osittain sillä, että naisten odotukset ja toiveet perhe-elämästä ja siinä vallitsevasta tasa-arvoisesta työnjaosta ovat muuttuneet. 2010-luvulla osallistuva isyys on ottanut paikkansa suomalaisissa perheissä ja tutkimuksissa. Samaan aikaan osallistuva isyys, pitkät isyyslomat sekä isien halu yhdistää työ- ja perhe-elämä ovat luoneet painetta työpaikkojen ajattelu- ja toimintamalleihin. (Kangas, Lämsä ja Jyrkinen 2019.)

Suomalainen isyys on aihe, jota on tutkittu enemmän kuin mitään muuta miehiin liittyvää aihetta. Äitiyteen liittyviä tutkimuksia on kuitenkin enemmän kuin isyyteen liittyviä ja usein isyyttä onkin tarkasteltu äitiyteen liittyvien tutkimuksien kautta. Tämänkaltaiset lähtökohdat ja tutkimusasetelmat ovat osaltaan voineet luoda ristiriitaa isyyteen liittyvissä tutkimuksissa. Osassa tutkimuksia on todettu isien jäävän äitien varjoon eri palveluissa. Osassa tutkimuksia on taas todettu, että isyyttä on pyritty tukemaan kaikin mahdollisin keinoin. Nykyaikaisissa isyystutkimuksissa on kuitenkin pyritty välttämään ristiriitaisuutta ja tuomaan nimenomaisesti isien omaa ääntä ja kokemusta kuuluviin. (Aalto 2012 19–20.)

2.1 Isyyden määrittely

Miten isyys tai isä sitten määritellään? Kuka on isä? 1950-luvulla vastaus kysymykseen olisi ollut hyvin yksiselitteinen ja biologiseen isyyteen vetoava; isä on henkilö, joka on siittänyt lapsen. Lapsen siittäminen on voinut tapahtua joko luonnollisesti tai keinohedelmöityksen avulla. Molemmissa tapauksissa lapsi saa biologiselta isältään puolet geeniperimästään. Keinohedelmöityksessä isän rooli tai asema voi joissain tapauksissa jäädä merkityksettömäksi lapsen elämässä. Biologista isyyttä on pidetty pitkään yhtenä ainoana ja oikeana isyytenä ja biologinen isyys onkin pidellyt tietynlaista valta-asemaa. Viime aikoina biologista isyyttä on alettu kyseenalaistamaan ja haastamaan, esimerkiksi perheiden moninaisuuden sekä keinohedelmöitykseen liittyvien, oikeudellisten kysymysten kautta. (Huttunen 2001, 57–60.)

Oikeudelliset velvollisuudet ja vastuut voidaan vahvasti liittää osaksi juridista, eli laillista isyyttä. Isyyslain (13.1.2015/11, 2 §) mukaan isyys voidaan todeta avioliiton perusteella silloin, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Mikäli isyyttä ei voida todentaa avioliittoperustein, voidaan isyys vahvistaa viranomaisen päätöksellä. Isyys voidaan vahvistaa viranomaispäätöksellä tilanteissa, joissa isä on siittänyt lapsen avioliiton ulkopuolella, tai tilanteissa, joissa isän siittiöitä on käytetty äidin hedelmöittämiseen. Jälkimmäisessä tilanteessa isyyden vahvistaminen vaatii isän suostumuksen. (Isyyslaki, 13.1.2015/11, 3 §.) Isyys voidaan vahvistaa nykyisin neuvolassa, lastenvalvojalla tai tuomioistuimessa. Juridisen isyyden voi saada myös adoption kautta. Toisin kuin avioliitto- tai adoptioperusteisessa isyydessä, juridisessa isyydessä isyyden tunnustamiseen liittyy myös huoltajuuteen sekä elatukseen liittyviä sopimuksia ja kysymyksiä ennen huoltajuuden vahvistamista. (Huttunen 2001, 62.)

Sosiaalinen isyys on noussut perinteisten isäkäsitteiden rinnalle perheiden monimuotoistumisen myötä. Sosiaalisen isyyden määritelmä on melko laaja ja sillä voidaan viitata lapsen biologiseen isään tai yhtä lailla mieshenkilöön, jolla ei ole lapseen biologista tai juridista suhdetta. Sosiaalisessa isyydessä korostuu ennen kaikkea yhteisen arjen jakaminen lapsen kanssa. Huolenpito sekä sosiaaliset, kodin ulkopuoliset tilanteet lapsen kanssa ovat myös osa sosiaalista isyyttä.

Huolimatta siitä, mikä suhde isällä tai miehellä on lapseen, sosiaalisessa isyydessä korostuu ennen kaikkea yhteisen arjen jakaminen lapsen kanssa. Sosiaalinen isyys käsitteenä voi ero- ja uusioperheitä tarkasteltaessa osoittautua toisinaan haastavaksi. Isyyden määritelmän mukaisesti esimerkiksi äidin uutta puolisoa voitaisiin kutsua isäksi tapauksissa, joissa hän asuu ja jakaa arkensa lasten kanssa. Tämä voi aiheuttaa ristiriitaa tilanteissa, joissa lapsilla on hyvä suhde biologisen isänsä kanssa. Sosiaalinen isyys ja sen kokemus ovat kuitenkin hyvin perhekohtaisia. Etenkin moninaisia

perhesuhteita tarkasteltaessa voidaan havaita, että lapsella voi hyvinkin olla yksi tai useampi henkilö, jota hän pitää isänään tai äitinään. On myös tilanteita, joissa sosiaalinen isyys voi syventyä. Tämmöisiä tilanteita voi havaita esimerkiksi sijaisperheissä, joissa sijaislapsi voi alkaa pitää sijaisisää isänään. Vastaavanlaista ilmiötä voidaan kutsua myös psykologisen isyyden syntymiseksi. (Huttunen 2001, 62–63.)

Psykologinen isyys on nimensä mukaisesti vahvasti tunnesiteisiin pohjautuvaa isyyttä ja tästä syystä se on myös haastavimmin määriteltävissä oleva isyyden muoto. Psykologinen isyys pohjautuu vahvasti miehen ja lapsen väliseen, molemmin puoleiseen kiintymyssuhteeseen. Psykologisessa isyydessä lapsen tunteet ja kokemukset ovat merkittäviä. Psykologinen isyys nojaa vahvasti lapsen kokemukseen siitä, ketä hän pitää isänään. Biologinen isyys ei automaattisesti takaa psykologista isyyttä, sillä psykologista isyyttä rakennetaan ja vahvistetaan yhdessä lapsen kanssa. (Huttunen 2001, 64.)

Isyyttä voidaan tarkastella hyvin eri tasoilla. Isyys ja isänä oleminen eivät ole täysin yksiselitteisiä, eikä isänä oleminen aina merkitse suoranaisesti isyyttä, vaan isällä voidaan tarkoittaa myös lapselle läheistä, aikuista mieshenkilöä.

2.2 Isäkuvan rakentuminen

Isyyden kokemus ja isäkuvan rakentuminen ovat hyvin yksilöllisiä. Isäkuvan rakentumiseen vaikuttavat kuitenkin myös ulkopuoliset, kuten yhteiskunnalliset ja yhteisölliset tekijät. Yhteiskunnallisella päätöksenteolla voidaan vahvistaa isyyttä ja sen merkityksellisyyttä niin yhteisöllisellä kuin yksilön tasolla. Isäkuvan rakentumiseen vaikuttavat vahvasti myös yhteiskunnassa ja yhteisöissä vallitsevat käsitykset naiseudesta, äitiydestä sekä mieheydestä. (Peitsalo 2013, 9–10.) Isyyttä kuitenkin rakennetaan sekä tietoisesti, että tiedostamatta jo opittujen mallien kautta. Omat lapsuuden kokemukset ja siellä opitut tavat ja maneerit vaikuttavat vahvasti omaan mielikuvaan vanhemmuudesta. Tämä mielikuva voi pitää sisällään niin hyviä kuin huonojakin elementtejä, joihin pyritään tai joista pyritään tietoisesti pois. Omassa lapsuudessa läsnäollut ja läheinen isä on koettu hyväksi malliesimerkiksi omalle vanhemmuudelle ja isyydelle. Mahdollisesti omassa lapsuudenperheessä nähty ja koettu väkivalta, alkoholismi sekä niihin liittyvät ongelmat ja ilmiöt on koettu asioiksi, joita ei haluta siirtää eteenpäin omille lapsille. Osaa isistä kuitenkin mietityttää, siirtääkö omia huonoja kokemuksiaan ja tunteitaan tiedostamattaan omille lapsilleen esimerkiksi juuri kielteisellä ja negatiivisella ajattelulla omia lapsuuden kokemuksia kohtaan. Kuten jo aiemmin mainittua, yhteiskunnan muutokset ovat tuoneet paljon muutoksia perheiden ja isien elämään sekä arkeen. Aiemmin isät eivät välttämättä ole voineet osallistua yhtäläisesti perheen arkeen ja isät on voitu tästä syystä kokea aiemmin etäisemmiksi kuin nyt. Isyyden esikuvana eivät toimi pelkästään omat lapsuudenkokemukset, vaan mallia omaan isyyteen haetaan myös muualta lähiympäristöstä. Isyyden esikuvina voivat toimia muut isät, kuten naapurit, ystävät tai työkaverit. (Rankinen 2010, 87–92.) Isäkuvaa ja sen rakentumista tarkasteltaessa voidaan todeta, että yksittäisen henkilön isäkuvaan vaikuttavat hyvin monet eri tekijät. Isäkuvaa tarkasteltaessa tarkastelemme myös yksittäisen isän omia isiä ja isoisia. Sen lisäksi tarkastelemme myös yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä arvoja, trendejä ja päätöksentekoa.

2.3 Isän ja lapsen välisen suhteen rakentuminen

Isyys ja isyyden kokemus rakentuu voimakkaasti lapsen ja miehen välisen kiintymyssuhteen ympärille. Kiintymyssuhteen keskiössä on lapsen ja miehen keskinäinen, vastavuoroinen vuorovaikutus. Varhaista vuorovaikutusta voidaan lähteä rakentamaan jo vastasyntyneen kanssa, erilaisten arkisten toimintojen, kuten vaipanvaihdon tai syöttämisen yhteydessä. Varhaiseen vuorovaikutukseen liittyy vahvasti non-verbaalia viestintää. Non-verbaalisen viestinnän tärkein elementti on usein katsekontakti. Katsekontaktissa vauva pystyy peilaamaan vanhemman tai aikuisen emotionaalisia tunnetiloja. Näitä tunnetiloja refleктоimalla vauva pystyy lisäämään ymmärrystä itsestään. (Tamminen 2004, 46–57.)

Turvallisen hoivan ja huolenpidon lisäksi leikki on yksi merkittävä keino tukea isän ja lapsen välistä suhdetta. Turvallinen kiintymyssuhde vanhempaan säätelee lapsen tarvetta ja mahdollisuuksia tutkia ympäröivää maailmaa (Tamminen 2004, 69–71). Leikin avulla lapsi saa mahdollisuuden tutkia ja jäsentää itseään ja paikkaansa ympäröivässä maailmassa. Vastasyntyneen kanssa leikit ja leikin elementit ovat hyvin yksinkertaisia. Vauvan kanssa tärkeimmät leikin elementit ovat vielä non-verbaalisia, kuten katseita ja kosketuksia. Lapsen kasvaessa leikit muuttuvat ja niihin tulee lisää elementtejä, kuten verbaalista viestintää. Leikissä isä osoittaa kiinnostustaan lasta kohtaan ja lapsi voi kokea olevansa tärkeä. Lisäksi leikki mahdollistaa molemmin puoleista tutustumista ja vahvistaa kiintymyssuhdetta. Leikin avulla lapsi saa mahdollisuuden kehittää myös itsetuntoaan turvallisessa ympäristössä. (Martin 2006, 115–118.)

Huttunen (2001) on tarkastellut kirjassaan hoiva-isyyttä ja siihen liittyvää tematiikkaa. Hoiva-isyyys on osin verrannollinen osallistuvan isyyden kanssa. Hoiva-isyyys ei kuitenkaan suoranaisesti viittaa isyyden ominaisuuksiin, vaan hoiva-isyyttä voidaan havainnoida arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Lasten hoitoa ei siis enää nähdä biologiasta ohjautuvana, äitien tehtävänä. Riittävää hoivaa voivat tuottaa molemmat vanhemmat sukupuolesta riippumatta. Näin ollen isä voi täyttää lapsen tarpeet siinä missä äitikin. Hoiva-isyyden taustalla on usein ajatus jaetusta vanhemmuudesta. Jaetussa vanhemmuudessa lapsen hoivaan ja tarpeisiin liittyvät asiat eivät ole sukupuoleen sidonnaisia. (Huttunen 2001, 171–179.) Hoiva-isyyys ei poissulje miehuutta tai maskuliinisuutta, vaan on osa niitä. Hoiva-isyyden kautta lapset, ennen kaikkea poikalapset, voivat oppia tapoja, joilla ilmaista itseään. Lisäksi hoiva-isyyden kautta voidaan välittää hoivaa ja hellyyttä maskuliinisella tavalla. (Huttunen 2001, 182–183.)

Varhaisella vuorovaikutuksella, kiintymyssuhteella sekä hoiva-isyydellä on todettu olevan paljon positiivisia ja kauaskantoisia vaikutuksia lapsen elämään. Yhdessä nämä kaikki tukevat ja vahvistavat lapsen sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehittymistä. Lapsen kasvun ja kehityksen tuen lisäksi, etenkin hoiva-isyydellä on havaittu olevan positiivisia vaikutuksia miesten omaan fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. (Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen 2020.) Näin ollen panostamalla lapsen ja isän väliseen vuorovaikutukseen, kiintymyssuhteeseen sekä jaettuun vanhemmuuteen voidaan saavuttaa koko perheen hyvinvointia tukevia elementtejä.

3 ISÄT PALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ

Miehiä ja naisia kohtaan kohdistuu paljon erilaisia olettamuksia ja odotuksia, joiden mukaan heidän oletetaan toimivan. Vahvasti sukupuolittuneet roolit vaikuttavat ihmisen elämään monissa eri tilanteissa ja nämä odotukset ja olettamukset tulisi ottaa huomioon työskennellessä. (Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen 2020.) Stigma apua hakevia tai apua vastaanottavia miehiä kohtaan on suuri ja heidät saatetaan nähdä heikkoina. Tutkimukset ovat osoittaneet, että esimerkiksi Englannissa, Kanadassa sekä Israelissa isät jäävät etenkin perhe- ja lastensuojelupalveluissa äidin varjoon, sillä isä ei välttämättä kuulla tai edes tavata työskentelyn aikana. (Baum 2017.) Samankaltaisia kokemuksia löytyy myös suomalaisilta isiltä neuvolapalveluiden osalta, jossa isät ovat kokeneet tulensa ohitetuiksi ja neuvolatyöntekijä on keskustellut vain äidin kanssa (Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen 2020). Etenkin isien ja naistyöntekijöiden välisten suhteiden on havaittu olevan haastavia monestakin eri näkökulmasta. Työhön vaikuttaa etenkin naistyöntekijän valta-asema suhteessa isään ja vastakkainen sukupuoli asiakkaana sekä ammattilaisena. Naistyöntekijöillä on havaittu olevan epävarmuutta tai jopa pelkoa kohdata miehiä ja itsejä, etenkin silloin, kun heillä on ollut tieto isän mahdollisesta väkivalta- tai rikostaustasta. Epävarmuus ja pelot voivat estää työntekijöitä kohtaamasta isää empaattisesti. (Baum 2017.)

Isät kokevat olevansa heikoilla erotilanteissa suhteessa oikeudessa tavata lapsiaan. Campbell, Gordon, Howard, Rayford (2015) sekä Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen (2020) kuvaavat artikkeleissaan isien vaikeutta tuoda omia ajatuksiaan ja tunteitaan julki niin, että heitä ymmärrettäisiin oikein eri palveluissa. Lisäksi Campbell, Howard ja Rayford (2015) ja Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen (2020) nostavat esille isien kokemuksen siitä, että he olisivat sukupuolensa tai sosioekonomisen asemansa vuoksi eriarvoisessa tai epäreilussa asemassa verrattuna äiteihin eri palveluissa.

3.1 Sukupuolisensitiivisyys ja kommunikaatio

Baum (2017) on avannut artikkelissaan havaintoja liittyen miesten ja naisten välisen kommunikaation eroista. Tutkimukset ovat osaltaan osoittaneet, että naiset viestivät itsestään enemmän non-verbaalisesti ja antavat keskusteluissa enemmän tietoa itsestään. Naisten on todettu ottavan puhussa ja kysymyksissään kuulijansa huomioon ja naiset pyrkivät kannustamaan keskustelukumppaneitaan hyvinkin intiimeihin ja vapaisiin keskusteluihin. Miesten on todettu panostavan enemmän kielelliseen puoleen sekä suoraan puhumiseen, mikä osaltaan vaikuttaa vahvasti siihen, kuinka he puhuvat työntekijöille. Miesten on havaittu toivovan suoria vastauksia ja toimintaohjeita ja tämä voi osaltaan vaikuttaa naistyöntekijästä loukkaavalta. Sukupuolisensitiivisen työotteen omaava työntekijä tunnistaa kommunikaatioon liittyviä erityispiirteitä ja näin ollen hänen on mahdollista ottaa niitä myös huomioon omassa työssään ja kohtaamisissaan. Työntekijä voi auttaa miehiä identifioimaan ja tunnistamaan omia tunteitaan. Näin miehiä voidaan tukea sekä kannustaa kommunikoimaan ja avautumaan omista tunteistaan ja kokemuksistaan. Etenkin isien kanssa työskennellessä on tärkeää muistaa, että isät eivät ole vain isä, vaan he ovat myös omia yksilöitään, omine identiteetteineen ja rooleineen. (Baum 2017.) Baumin (2017) artikkeli herättää kuitenkin osin ristiriitaisia tunnelmia ja kysymyksen siitä, mistä lähtökohdista ja näkökulmasta asiaa on lähdetty tutkimaan. Baumin

(2017) tutkimuksissa nousee selvästi esiin hyvin stereotyyppinen mies ja isä, joka ei puhu tai näytä tunteitaan (Oulasmaa ja Salonheimo 2010, 21–29). Sukupuolisensitiivisyydellä pitäisi ennen kaikkea pyrkiä laajentamaan käsitystä sukupuolesta ja sen yksilöllisestä tuottamisesta.

Vaikka isyystutkimuksia on viime aikoina yhä enemmän isät ja heidän kokemuksensa edellä, puuttuu yhä monipuolista ja laajaa tutkimusta isän ja isyyden vaikutuksesta lapseen. Etenkin isien ja lasten välistä vuorovaikutussuhdetta on tutkittu huomattavasti vähemmän kuin äitien ja lasten välistä vuorovaikutussuhdetta. Isyyttä tarkastellaan yhä melko pinnallisesti ja isyystutkimuksissa nousee usein esille isien ja lasten yhdessä viettämä aika ja aktiviteetit, ei niinkään emotionaalinen puoli. (Jämsä 2010, 30–34.)

3.2 Vanhemmuuteen valmistautuminen

Äidit kokevat odotusajan luonnollisistakin syistä eri tavalla kuin isät. Äiti kantaa lasta kohdussaan ja näin ollen alkaa muodostaa luonnollista sidettä tulevaan lapseen jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Isien kokemukset odotusaikana ovat mielikuvien ja ajatusten tasolla.

Mies voi valmistautua tulevaan isyyteen hyvin konkreettisten asioiden kautta, samalla käsitellen omia tunteitaan. Mies voi kokea odotusaikana monenlaisia tunteita ja käydä läpi monenlaisia pohdintoja vanhemmuuteen liittyen. Miehiä voi mietittyä oma rooli perheessä lapsen synnyttyä. Tulevaan isyyteen voi liittyä hyvinkin vahvoja tunteita, kuten pelkoa.

Vanhemmuuteen liitetään usein emotionaalisia ennako-olettamuksia, kuten onnellisuutta. Etenkin ensimmäisen lapsen kohdalla ulkopuolelta tulevia oletuksia, odotuksia ja ohjeistuksia voi olla vaikea suodattaa. Tämän vuoksi vaikeiden asioiden ja tunteiden puheeksi ottaminen voi olla haastavaa. Isien turvaverkostot ja sosiaaliset verkostot ovat usein äitien verkostoja kapeammat, mikä osaltaan vaikeuttaa isien kokemusten jakamista. Isät voivat kokea myös ulkopuolisuuden tunteita omassa perheessään. Ulkopuolisuuden kokemukset liittyvät vahvasti siihen, että isillä on vähäisemmät mahdollisuudet jakaa tunteitaan perheen ulkopuolella, kuten eri palveluissa. Ulkopuolisuuden kokemukset voivat synnyttää yksinäisyyden ja osaamattomuuden tunnetta. Nämä tunteet voivat eskaloitua ja näyttäytyä perheen sisäisinä riitoina.

Isän ja isyyden tukeminen on osa koko perheen hyvinvointia. Isyyden tukeminen ei poissulje äitiyden tukemista, vaan se voi myös vahvistaa sitä. Tasapuolisesti molempia vanhempia tukemalla tuetaan koko perhettä. Vanhempia tulee tukea myös omanlaisensa vanhemmuuden löytämisessä ja sen vahvistamisessa. Molemmat vanhemmat määrittävät päivittäistoiminnoissaan lapsen kanssa omaa vanhemmuuttaan. (Rytkönen, Saneri ja Tikka 2011.)

4 VERTAISTUKI SOSIAALISENA TUKENA

Viime vuosina vertaistuki on noussut yhdeksi merkittäväksi sosiaalisen tuen toimintamuodoksi julkisen tuen rinnalle. Vertaistuella tarkoitetaan kahden tai useamman henkilön vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen pohjalla ovat henkilöiden samankaltaiset elämäntilanteet tai kokemukset. (Mykkänen-Hänninen 2007, 26–27.) Vertaistuessa korostuu dialogisen lähestymistavan elementit, kuten henki-

löiden tasavertaisuus, muiden arvostaminen ja kunnioittaminen, avoin keskustelu, sekä vastavuoroisuus (Niemelä, Suua ja Väisänen, 2009). Näiden elementtien avulla pystytään luomaan luottamuksellista ja avointa ilmapiiriä, jossa ihmisen on helppo tulla nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään, huolimatta siitä, mikä hänen statuksensa tai elämäntilanteensa on vertaissuhteen ulkopuolella. Vertaistuki pohjautuu aina siihen osallistuvien henkilöiden omaehtoisuuteen.

Vertaistuki nykyisellään voi olla hyvinkin monimuotoista. Vertaistukea voidaan toteuttaa kahden ihmisen tai ryhmän kesken. Nykyisin yhä useampi vertaisryhmä kokoontuu internetin välityksellä, mikä mahdollistaa vertaistuen paremman saatavuuden, sillä vertaistukea voidaan antaa yli maakuntarajojen. Vertaistuesta voidaan käyttää nimityksiä muodollinen vertaistuki tai epämuodollinen vertaistuki. Muodollisella vertaistuella viitataan vertaistukeen, joka on suunnitelmallista, tavoitteellista, sekä usein myös aikataulutettua. Muodollisena vertaistoimintana voidaan pitää esimerkiksi ammatillisesti ohjattuja vertaisryhmiä. Epämuodollisella vertaistuella viitataan vertaistukeen, jossa jaetaan vapaa-muotoisesti tietoa ja kokemuksia vertaisten kesken. Epämuodollisena vertaistukena voidaan pitää esimerkiksi vertaisohjattua toimintaa. (Tikkanen s.a.) Vertaistukea tarjoavat monet eri tahot, kuten seurakunnat, järjestöt ja kunnalliset toimijat. Vertaistukea on tarjolla moniin erilaisiin elämäntilanteisiin kuten vanhemmuuteen, elämän kriisitilanteisiin sekä riippuvuuksiin. Vertaistuen avulla voidaan pyrkiä normalisoimaan omia tunnetiloja sekä kokemuksia. Vertaistuen avulla ihminen voi saada kokemuksen, ettei ole yksin, vaan on olemassa myös muita, jotka tuntevat samoin tai ovat kokeneet samaa. (Kalliomaa 2010, 104–106.)

Vertaisryhmissä ryhmän ohjauksella on suuri vaikutus ryhmän keskeisen luottamuksen syntymiselle ja vertaistoiminnassa yhteisten sääntöjen luominen on hyvin merkittävässä asemassa. Tasavertaisessa ja kunnioittavassa ilmapiirissä luodaan dialogisuuden periaatteita noudattaen sallivaa tilaa kaikenlaisille tunteille, kokemuksille ja ajatuksille, joiden kautta voidaan lisätä yhteistä ymmärrystä, oppia lisää itsestä, sekä muista ihmisistä. (Peitsalo 2015.) Vertaistoiminnan ydin on ennen kaikkea ihmisten välinen aito kohtaaminen ilman minkäänlaisia rooli- tai identiteettidotuksia (Hyväri 2005, 214).

4.1 Miesten ja isien vertaisryhmien erityispiirteitä

Vanhemmuus on yksi merkittävämpiä elämänmuutoksia, jolla on vaikutusta myös vanhemman identiteettiin. Isyys saattaa herättää miehessä hyvin voimakkaita tunteita, sekä tarvetta puhua ja kertoa omista tuntemuksistaan ja kokemuksistaan avoimesti. Voimakkaat oletukset ja odotukset miehisyydestä voivat kuitenkin nostaa kynnyistä avun hakemiselle ja sen vastaanottamiselle. Ryhmä- tai vertaistoimintaan osallistumisen kynnyistä voivat nostaa erilaiset mielikuvat ja ennako-oletukset. Etenkin mielikuva isäryhmissä käyvistä henkilöistä voi olla painottunut sosiaalsiin ja avoimiin isiin, vaikka todellisuus voi olla täysin toinen.

Tällä hetkellä isät ja erityisesti haastavissa elämäntilanteissa olevat isät jäävät ryhmä- ja vertaistoiminnoissa vähemmistöön. Nykyisin äitiryhmien rinnalle on tullut myös perheille suunnattua toimintaa, mutta enemmistö ryhmäläisistä on äitejä, jolloin isien vertaiskokemukset jäävät hyvin pintapuolisiksi ja isät saatetaan nähdä passiivisina ryhmän jäseninä. (Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen 2020.)

Miessakit ry on jo useamman vuosikymmenen ajan pyrkinyt mieserityiseen toimintaan, jossa huomioidaan ja tiedostetaan miehisyyteen ja maskuliinisuuteen liittyviä erityispiirteitä sekä niihin liittyviä odotuksia ja oletuksia. Miessakit pyrkivät mieserityisellä toiminnallaan avartamaan perinteistä mieskäsitystä. Miehenä oleminen ja miehisuus on yksi useimmiten esiin nouseva puheenaihe Miessakkien järjestämässä ryhmätoiminnassa. Miessakit ovat ryhmätoiminnissaan havainneet, että usein miehiä pohdituttavat hyvin samankaltaiset teemat, kuten miehisuus, identiteetti, isyys, oma isäsuhte, seksuaalisuus ja ennako-odotukset. (Peitsalo 2015.)

Peitsalo (2015) nostaa artikkelissaan esille miesryhmätoimintaan liittyviä erityispiirteitä sekä hyväksi havaittuja ja vakiintuneita käytänteitä. Yksi miesryhmätoiminnan merkittävä, hyväksi havaittu käytäntö on se, että toimintaa järjestetään mieheltä miehelle. Tämän käytännön on havaittu mahdollistavan ryhmissä luontevaa ja avointa keskustelua niin, että jokainen ryhmäläinen voi tuottaa ja tuoda itseään esille parhaaksi katsomallaan tavalla. Miesryhmätoiminnassa asioita tarkastellaan nimenomaisesti miesnäkökulmasta. Toiminnassa pyritään kuitenkin siihen, että asioita tarkasteltaisiin muustakin, kuin maskuliinisten piirteiden näkökulmasta. Ryhmissä saadut vertaisuuden kokemukset ja miesten keskinäinen tuki vahvistavat osaltaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Nähdynsi, kuulluksi ja hyväksytyksi tulemisella on ryhmätoiminnassa niin yksilö- kuin ryhmätasolla merkittävä vaikutus. Nähdynsi, kuulluksi ja hyväksytyksi tuleminen edistää yksilön hyvinvointia ja mahdollistaa ryhmätasolla luottamuksellisen ja vertaisuuden mahdollistavan ilmapiirin. Miessakkien miesryhmätoiminnan merkitys onkin edistää hyvinvointia ja miesten välistä vertaisuuden kokemusta. Lisäksi miesryhmätoiminnan tarkoituksena on tarjota laaja-alaisia toimintoja ja tukea ja viedä niistä saatuja kokemuksia ja hyväksi havaittuja käytänteitä eteenpäin. (Peitsalo 2015.)

4.2 Dialogisuus ryhmänohjauksessa

Dialogisuuden merkitys on lähtenyt korostumaan uudelleen kaksikymmentä vuotta sitten, kun siitä poistettiin ammattilaisten toimesta tehtävä ongelmien määrittely. Tällöin on myös alettu painottaa entistä enemmän asiakkaan kanssa yhdessä tehtävää analysointia sekä arviointia. Tilalle on tällöin muodostunut tasavertainen ja vastavuoroinen ajattelu. (Mönkkönen 2018, 107.)

Vertaisryhmätoiminnassa tavoitteena on saavuttaa ryhmän jäsenten välille luottamuksellinen, tasavertainen ja avoin suhde. Vertaisryhmätoiminnalla voidaan tukea ja vahvistaa jokaisen osallistujan omaa osallisuutta. Dialogisuus toimii parhaiten ryhmään sitouttavana elementtinä sekä avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin muodostavana tekijänä. Avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa vaikeidenkin asioiden puheeksi ottamisen ryhmätoiminnan aikana. Luottamuksellisen paikan ja ajan mahdollistaminen pohjautuu dialogin ytimeen, eli siihen, että ryhmän osallistujat asettuvat suhteeseen toistensa kanssa.

Dialogi on vuoropuhelu, jonka ytimessä on yhdessä ajattelu. Tämä poikkeaa tavanomaisesta keskustelutavasta, jossa keskustelijat pyrkivät tuomaan esille vain omia näkemyksiään sekä puolustamaan niitä. Dialogissa kuunnellaan toisia ja pyritään kuuntelun kautta synnyttämään vuoropuhelua, jonka huomiot olisivat muutoin jääneet keskustelijoilta huomaamatta. Tällä tarkoitetaan sitä, että kenenkään ajatus oikea tai lopullinen. Dialogi voi parhaimmillaan muuttaa yksilön sisäistä ajattelumaail-

maa. Yhteisten dialogisen keskustelun tavoitteena on löytää yhteinen ymmärrys keskustelijoiden välille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että keskustelijoiden tulisi ajatella samoin, vaan sitä, että jokainen pyrkii ymmärtämään, että joku muu voi ajatella asioista toisin. Dialogisen keskustelun päätöstä ei voida tietää ennalta ja tästä syystä dialoginen keskustelu voi saada aikaan muutosta ja uudenlaisia toimintatapoja. (Eriksson ja Arnkil 2005, 37.) Vertaisryhmätoiminnassa dialogisuudella voidaan vahvistaa yksilön omaa, henkilökohtaista kokemusta. Oman kokemuksen vahvistamisen lisäksi dialogisuudella vahvistaa tunnetta siitä, ettei ole yksin. Dialogisuus voi tarjota myös uudenlaisia näkökulmia ja menetelmiä omien kokemusten käsittelyyn.

Dialogisuudessa on kyse tavasta toimia ja se näkyykin parhaimmillaan kohdatessamme muita ihmisiä. Dialogisesti toimiva ihminen pyrkii kuulemaan, huomioimaan ja ymmärtämään toista. Sensitiivisyys ja toisen kunnioittaminen ovat dialogisuudessa avainasemassa. Dialogisuudessa on tarkemmin määriteltäessä kyse suhteesta. Dialogisessa kohtaamisessa altistamme itsemme toisen ajatuksille ja tunteille, voidaksemme paremmin ymmärtää toisen kokemuksia ja ajatuksia. Tämä mahdollistaa myös omien tunteiden tarkastelua ja reflektointia. Yhteinen hämmästyminen ja asioiden ihmettely ovat dialogissa tärkeitä. Nämä mahdollistavat asioiden puheeksi ottamisen tavalla, joka ei synnytä keskustelijoissa arvostelun tai syyllistämisen kokemusta. (Mönkkönen 2018, 107–108.) Vertaistoiminnassa sensitiivinen asioiden puheeksi ottaminen on äärimmäisen tärkeää ja siihen tulisikin pyrkiä yhteisen keskustelun ja reflektoinnin kautta. On tärkeää pohtia ääneen, mitä jokin asia minussa itsessäni herättää.

E erityisen tärkeää dialogisuuden kannalta on ymmärtää se, ettei yksittäisen keskustelijan ajatus ole yksi ja ainoa. Dialogisessa suhteessa voidaan toisia kuuntelemalla oppia paljon uutta. Dialogi parhaimmillaan synnyttää jotain sellaista, mitä yksittäinen osallistuja ei voisi yksin oivaltaa. Toteutuakseen aito dialogi edellyttää muiden kunnioittamista sekä toimivaa vuorovaikutusta, jossa jokainen voi vapaasti kertoa omat, jopa eriävät mielipiteensä. Toimiakseen dialogisuus tarvitseekin ympäristöjä ja tapoja, joissa omia ajatuksia voidaan tuoda esiin matalalla kynnyksellä, virallisten keskustelujen ulkopuolella. (Lyhty ja Nietola 2015, 144.)

Onnistuneeseen dialogisuuteen eivät riitä pelkästään ajan tai paikan mahdollistaminen. Osallistujien tulee myös toteuttaa dialogista keskustelua. Kokemus kuulluksi tulemisesta muodostuu keskustelijoiden kyvystä kuunnella aidosti. Toimiva dialoginen keskustelu jatkuu luonnollisesti edellisen puhujan kertomasta. Jokaisen osallistujan tulee kuitenkin dialogin aikana reflektoida omia ajatuksiaan. Yhden osallistujan taidot eivät kuitenkaan takaa dialogia, vaan se syntyy kaikkien osallistujien yhteisestä halusta. (Lyhty ja Nietola 2015, 145.) Vapaaehtoiseen vertaistoimintaan osallistuminen tukee dialogisuuteen liittyvää matalan kynnyksen periaatetta.

Dialogisen työmenetelmän käytössä on kuitenkin olemassa myös haasteita. Dialogisuus saattaa muodostua liian tekniseksi, jolloin dialogisuus ei enää toteudu. Kaikkea toimintaa voidaan toteuttaa dialogisuutta hyödyntäen. Dialogisuus mahdollistaa sellaisen suhteen syntymisen, jossa yhteiset oivallukset ovat mahdollisia. Dialogisuuden haasteena voidaan pitää myös sitä, että esimerkiksi ryhmän ohjaaja ei uskalla ottaa esiin haastavia asioita. Ryhmän ohjaaja voi alkaa myötäillä osallistujia

tai hän voi suhtautua joihinkin aiheisiin liian varoen. Tässä kohtaa eettisen vastuun merkitys korostuu, sillä osallistujilta edellytetään myös rohkeutta puuttua esiin nouseviin asioihin. (Mönkkönen 2018, 118–121.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyöni kehittämistyö on toiminnallinen kehittämistyö. Kehittämistyönäni oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida isille suunnattua vertaisryhmätoimintaa. Kehittelemäni vertaisryhmätoiminnan ja siitä saatujen tulosten perusteella on mahdollista lähteä jatkokehittämään ja vakiinnuttamaan erityisesti isille suunnattua vertaisryhmätoimintaa niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin. Isille suunnattujen vertaisryhmien keskiössä olivat vertaiskokemuksien mahdollistaminen ja jakaminen sekä isyyden ja vanhemmuuden tukeminen. Vertaisryhmätoiminnan tarkoituksena oli selvittää isien aikaisempia kokemuksia vertaistuesta ja sen merkityksestä sekä keskustella isyyteen ja vanhemmuuteen liittyvistä teemoista. Toimintakertoja suunnitellessani halusin nostaa esille teemoja, jotka selvästi nousevat esille isien kanssa tehtävässä työssä ja Isän näköinen-hankkeen Isätyökirjassa. Pääteemoiksi valikoituivat näin ollen vertaistuki, isien kokemukset palveluista sekä muuttuva yhteiskunta ja isyys. (Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen 2020.)

5.1 Isien iltapäivät-vertaisryhmätoiminnan suunnittelu

Isien iltapäivät-vertaisryhmätoimintaa järjestettiin kolmena peräkkäisenä sunnuntaina (21.2.-7.3.2021) Kuopion Perheentalon tiloissa. Toiminta kesti kaksi tuntia kerrallaan. Ryhmätapaamisten ajankohdiksi valikoituivat sunnuntai-iltapäivät tilojen saatavuuden mukaan. Kuopion Perheentalo valikoitui ryhmätapaamisten järjestämiselle siksi, että Kuopion Perheentalo on monelle kuopiolaiselle perheelle entuudestaan tuttu. Perheentalon tilat ovat esteettömät ja mahdollistivat myös lasten kutsumisen mukaan toimintaan. Lisäksi Perheentalon tilat mahdollistivat sen, että toimintaa pystyttiin järjestämään turvavälit ja nykyinen epidemiatilanne huomioon ottaen. Kuopion Perheentalo tuottaa avointa, matalan kynnyksen toimintaa perheille yhdessä yhteistyötahojen kanssa. Kuopion Perheentalon taustaorganisaatio on Pelastakaa Lapset Ry. Perheentalon toiminnan ytimessä on perheiden tukeminen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden mahdollistaminen. (Kuopion Perheentalo 2021.) Kuopion Perheentalon tilojen käyttö ryhmätoiminnan järjestämiseksi oli työn tilaajan, Setlementti Puijolan mukaan hyvin perusteltua.

Isien iltapäivät-vertaisryhmätoimintaa alettiin mainostamaan (Liite 1) viikko ennen ryhmätoiminnan alkua. Ryhmätoimintaa mainostettiin Kuopion Perheentalolla sekä heidän sosiaalisessa mediassaan. Lisäksi mainos toiminnasta oli esillä muutamissa, paikallisille vanhemmille suunnatuissa Facebook-ryhmissä. Toiminnan mainos tavoitti myös muutamia paikallisia vapaaehtois- ja järjestötoimijoita.

Isien iltapäivät-vertaisryhmätoiminta oli nimensä mukaisesti suunnattu isille, ja toimintaan olivat tervetulleita myös heidän kaikenikäiset lapsensa. Toimintaa suunnitellessani sekä mainostaessani en halunnut lähteä rajaamaan toimintaa tietyille isäryhmälle, kuten nuorille isille. Halusin, että ryhmätoimintaan voivat osallistua kaikki isät ja isäksi itsensä kokevat. Lasten kutsuminen mukaan toimintaan osaltaan mahdollisti myös sen, että myös yksinhuoltajaisät olisivat voineet osallistua toimintaan lapsensa kanssa.

Isien iltapäivien ohjaamisessa pyrin dialogiseen ja voimavaraistavaan ohjaukseen. Dialogisella ohjauksella pyrin ryhmätoimintojen aikana avoimeen, kunnioittavaan, läsnä olevaan sekä arvostavaan kohtaamiseen isien kanssa. Koen, että dialogisen ohjauksen merkitys oli etenkin tämän vertaisryhmän kohdalla hyvin merkittävä, sillä ryhmään osallistuneet henkilöt edustivat vastakkaista sukupuolta itseni kanssa. Näin ollen luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin luominen isien kanssa oli avainasemassa, jotta ryhmissä saataisiin mahdollisimman luontevaa ja monipuolista keskustelua aikaiseksi. Lisäksi dialogisella ohjauksella pyrin tietoisesti pois isyyteen ja äitiyteen liittyvien teemojen vastakkainasetteluista. Voimavaraistavan työtteen merkitys korostui dialogisen ohjauksen kautta, sillä avoimella, kunnioittavalla ja arvostavalla kohtaamisella pystyttiin tukemaan miehiä heidän isyydessään.

Toiminnan suunnittelussa sekä ryhmiä ohjatesani pyrin toimimaan tilaajan, Setlementti Puijolan arvopohjan mukaisesti. Ohjauksessani pyrin yhdenvertaiseen kohtaamiseen sekä pyrin luomaan yhteisöllisyyttä ryhmän kesken. Lisäksi ryhmätoiminnallani olen pyrkinyt edistämään tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä sekä oikeudenmukaisuutta paikallisesti.

5.2 Osallistuva havainnointi tiedonkeruumenetelmänä

Ryhmätoiminnan aikana käytin tiedonkeruumenetelmänäni osallistuvaa havainnointia. Osallistuvan havainnoinnin aikana kerätty tieto pohjautuu vahvasti toimintaan osallistuneiden henkilöiden omiin kertomuksiin, kokemuksiin sekä tuntemuksiin. Ryhmätoiminnan aikana tein isien luvalla muistiinpanoja heidän kertomistaan asioista. Tulen myöhemmissä luvuissa avaamaan näitä asioita ja teemoja. Ryhmätoiminnan ajan havainnoin ennen kaikkea ennalta määritellyjä aihealueita. Yksi osallistuvan havainnoinnin elementti on ohjaajan aktiivinen osallistuminen. Osallistuin toimintaan kysymyksiin sekä huomioimalla kaikki ryhmän jäsenet ja heidän lapsensa. (Vilkkä 2018.)

6 ISIEN ILTAPÄIVÄT – VERTAISRYHMÄTOIMINNAN TOTEUTTAMINEN

Seuraavissa luvuissa tulen avaamaan vertaisryhmätoimintakertojen teemoja sekä sisältöjä, jotka näkyvät taulukossa yksi. Ryhmäkertojen tavoitteet sekä sisällöt mukautuivat osin ryhmäkerroilla tehtyjen havaintojen, keskustelujen ja toiveiden pohjalta.

TAULUKKO 1 – Vertaisryhmäkertojen tavoitteet ja sisältö

Ryhmäkerrat	Tavoitteet	Sisältö
Ensimmäinen ryhmäkerta	Tutustuminen ja vertaiskokemuksista keskusteleminen	Vertaiskokemuksista keskusteleminen, ensimmäisen lapsen syntymä, työ- ja vapaa-aika sekä oman lapsuuden kokemukset
Toinen ryhmäkerta	Tunnistaa omaa kehittymistä isäksi	Isyyden mukanaan tuomat tunteet, tulevaisuus sekä rajojen asettaminen

Kolmas ryhmäkerta	Tunnistaa ja vahvistaa isyyden parhaita puolia sekä pohtia yhteisesti tulevaisuuden vanhemmuutta	Asioita, jotka ovat yllättäneet vanhemmuudessa, tulevaisuuden vanhemmuus sekä arvot, joita haluaa siirtää lapselleen
-------------------	--	--

6.1 Ensimmäinen ryhmätapaaminen – tutustuminen

Ensimmäisen tapaamiskerran tavoitteena oli tutustuminen sekä vertaisuudesta keskusteleminen. Ensimmäisen kerran alkuun olin suunnitellut tutustumista taidelähtöisten menetelmien avulla niin, että jokainen osallistuja olisi valinnut itseään eniten kuvaavan kuvakortin tai itseään kiinnostavan kuvakortin. Taidelähtöisten menetelmien, kuten kuvakorttien käyttö osana ryhmänohjausta, vahvistaa jokaisen suhdetta luovuuteen. Taiteen ja luovien menetelmien avulla voidaan luoda tilanteita, joissa on mahdollista käsitellä omia kokemuksia sekä arkea epäsuorasti symbolien kautta. Taidelähtöiset menetelmät tarjoavat kommunikoinnin välineitä myös tilanteisiin, joissa ei ole yhteistä kieltä. Yhteisen luovan toiminnan avulla voidaan synnyttää osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia, sillä kaikki pääsevät toiminnan avulla jakamaan jotain, mitä eivät välttämättä muutoin keskusteluissa jakaisi. Sen avulla luodaan myös dialogisuutta, syvennetään ymmärrystä itsestä ja toisista sekä kerrotaan kokemuksia. (Huhtinen-Hilden ja Karjalainen 2019.) Ensimmäisellä kerralla paikalle saapui kolme isää, jotka lähtivät hyvin nopeasti kertomaan itsestään ja isyyteen liittyvistä kokemuksistaan. Tämän perusteella arvioin tilanteen niin, ettei kuvakortteja tarvinnut käyttää. Ensimmäisellä kerralla ryhmätapaamiseen osallistui myös neljä lasta.

Ensimmäisellä kerralla kävi ilmi, ettei toimintaan osallistuneilla isillä ollut aikaisempia kokemuksia vertaistukiryhmistä. Yhdelle ryhmäläisistä vertaisryhmät olivat kuitenkin työn kautta hieman tuttuja. Keskusteluissa kävi ilmi, että toimintaan osallistuneilla isillä oli itse luotuja tukiverkostoja ja jonkinlaista vertaistukea saatavilla. Yksi koki saavansa vertaistukea omilta veljiltään, joilla on myös lapsia. Yksi isistä kertoi, että hänellä ei varsinaisesti ole isäkavereita, mutta on voinut puhua joistain vanhemmuuteen liittyvistä teemoista ystävien kanssa, joilla ei ole lapsia. Toiminnan aikana isät kertoivat toivovansa toiminnallista vertaisryhmätoimintaa. Isät kertoivat, että vertaisryhmä-toimintaan voisi osallistua ihan hyvin lapsen kanssa ja yksi isistä korosti sitä, että hänestä on mukavaa viettää aikaa lapsen kanssa ja tehdä asioita yhdessä. Myös Katajisto ym. (2020) tuovat Isätyön kirjassa esille samankaltaista viestiä esille: isät haluavat viettää aikaa lastensa kanssa ja osallistua yhteisen tekemiseen, myös ilman äitiä. Kysyttäessä mahdollisista esteistä tai haasteista vertaisryhmään osallistumiseen, isät kertoivat, että toimintaa tulisi pohtia yhä enemmän käytännön kannalta. Isät kokivat, että esimerkiksi kerta viikossa tapahtuvaan toimintaan voisi olla haastavaa sitoutua töiden ja omien harrastusten vuoksi ja perheen omalle ajalle haluttiin myös pyhittää aikaa. Myös viikonloppuisin järjestettävä toiminta koettiin samoista syistä haasteelliseksi. Yksi isä pohti, että koko perheille suunnatut, esimerkiksi kerran kuussa toteutuvat ryhmät, voisivat olla hyviä ja niissä voisi olla vaihtelevat perhearkeen liittyvät teemat.

Ensimmäisellä tapaamiskerralla puhututtivat myös isien kokemukset erilaisista palveluista. Yksi isä kertoi neuvolakokemuksesta, jossa terveydenhoitaja oli puhunut koko ajan vain äidille, eikä ollut

huomioinut isää juuri laisinkaan. Isät keskustelivat ryhmän aikana ystäviensä kokemuksista erotilanteissa ja iseillä oli kokemus, että erotilanteissa isät tulevat edelleen jyrätyksi ja lastenvalvojien koettiin olevan äitien puolella. Myös Campbell, Gordon, Howard ja Rayford (2015) ja Katajisto ym. (2020) nostavat esille isien kokemuksen siitä, että he olisivat sukupuolensa tai sosioekonomisen asemansa vuoksi eriarvoisessa tai epäreilussa asemassa verrattuna äiteihin eri palveluissa. Negatiivisista kokemuksista huolimatta isät kokivat, että isiä arvostetaan yhteiskunnassamme entistä enemmän.

Ensimmäisellä kerralla isiä puhututti myös ensimmäisen lapsen syntymä. Ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen osalla isistä oli ulkopuolisuuden kokemusta. Yksi isä kertoi hänelle olleen melko shokki olla niin ”hyödytön” ensimmäisen parin kuukauden ajan. Isät toivoivat, että äitiyspakkauksen yhteydessä olisi myös enemmän isille suunnattua materiaalia. Kaksi isää, joiden perheeseen oli syntynyt jo toinen lapsi, kokivat, että toisen lapsen kohdalla asiat ovat olleet jo helpompia. Isät kokivat, että heillä oli toisen lapsen synnyttyä itsevarmempi olo ja he kokivat myös olevansa enemmän hyödyksi kotona ja lasten hoidossa.

Ryhmäkerran aikana isät keskustelivat myös työstä ja vapaa-ajasta. Yksi isä toi esille sen, että hänestä on sääli, että isien automaattisesti oletetaan palaavan töihin. Yksi isistä kysyi muiden isien kokemuksia omasta ajasta ja sen riittävydestä. Isät kertoivat, että omaa aikaa on melko vaihtelevasti tai ei juuri ollenkaan. Oulasmaa ja Saloheimo (2010) tuovat artikkelissaan esille isien kokemaa ristipainetta töiden, harrastusten ja perhe-elämän suhteen. Osa isistä kokee epävarmuutta siitä, mitä perheellinen voi enää harrastaa ja kuinka paljon omaa aikaa on sallittua ottaa (Oulasmaa ja Saloheimo 2010, 21–29). Yksi ryhmätoimintaan osallistunut isä kertoi, että hän on toisinaan ottanut lapset mukaan harrastuksiin. Vuonna 2017 tehdyn tutkimuksen mukaan lähestulkoon puolet vastanneista isistä kertoi harrastavansa yhdessä lastensa kanssa. Etenkin liikunnalliset harrastukset ja ulkoilu olivat suosituimpia isän ja lasten välisiä harrastuksia. (Hanifi ja Pääkkönen 2019.) Keskusteltaessa parisuhteista, isät kokivat, että parisuhteen hoitamiseen ei ole tällä hetkellä riittävästi aikaa. Isät toivat esille, että olisi mukavaa, jos voisi viettää enemmän aikaa yhdessä puolison kanssa.

Ryhmäkerran aikana isät keskustelivat hieman omista lapsuuden kokemuksistaan sekä nyky-isyydestä. Isillä oli kokemus siitä, että oma isä on jäänyt omassa lapsuudessa etäiseksi osin töiden vuoksi. Yksi isä toi esille sitä, että kokee oman sukupolven olevan osittain väliinpuotoaja, sillä hänen lapsuudessaan kasvatusta on jaettu niin sanotusti kyläläisten kesken, eikä kasvatusta ole ollut vain omien vanhempien tehtävä tai vastuu. Isä kuitenkin koki, että lapsuudessa oli ollut paljon turvallisia aikuisia. Isät keskustelivat myös perinteisistä roolijaoista ja ne tuntuivat osittain hieman omituisilta. Isät kokivat, että nykyisin ei enää ole miesten ja naisten töitä, eikä ole sellaisia asioita, joita ei voisi tehdä siksi, että on mies. Yksi isä kertoi, että on saanut kuitenkin omalta äidiltään osakseen hieman hämmästelystä esimerkiksi siitä, että isä on vaihtanut lapselleen vaipan.

Ryhmäkerran päätteeksi kysyttiin osallistujilta suullista palautetta ja isät kertoivat, että oli mukava jutella muiden isien kanssa. Yksi isä toivoi seuraavalle kerralle teemaksi uhmaikää ja toinen isä yhteistä tekemistä lasten kanssa.

6.2 Toinen ryhmätapaaminen – matka isäksi

Toisella kerralla tarkoituksena oli käyttää alkuun adjektiivikortteja, joissa oli lueteltuna sekä positiivisia että negatiivisia adjektiiveja. Korteissa oli muun muassa seuraavanlaisia adjektiiveja: iloinen, lempeä, rakastunut, toiveikas, surullinen, vihainen, epätoivoinen ja stressaantunut. Adjektiivikorttien avulla isät olisivat voineet kuvata tunteitaan, joita he kokivat, kun saivat tietää raskaudesta, lapsen syntymän jälkeen, tässä hetkessä sekä minkälaisia tunteita heillä on tulevaisuutta kohtaan. En kuitenkaan käyttänyt kortteja, sillä paikalle saapui kaksi edellisellä kerralla ollutta isää, ja he lähtivät kertomaan kokemuksistaan ja tunteistaan hyvin avoimesti. Kirjoitan näistä kahdesta isästä tässä kappaleessa nimityksillä isä A ja isä B. Toisella ryhmätapaamiskerralla toiminnassa oli mukana myös kolme lasta.

Isä A kertoi olleensa raskausuutisesta hieman yllättynyt, sillä vauva oli ilmoittanut tulostaan yllättävän nopeasti. Isä A kertoi, että yllättynyt tunne olikin vaihtunut hyvin pian innostuksen tunteeseen. Isä B kertoi, että odotusaika oli ollut hieman pelottavaa, kun ei tiennyt tarkalleen, mitä tapahtuu, mutta toisen lapsen kohdalla odotusaika oli ollut jo levollisempaa ja helpompaa. Isä A kertoi, että suhde ja side vastasyntyneeseen oli syntynyt todella nopeasti. Isä A kertoi olleensa vauvan synnytyä hyvin innostunut ja oli halunnut oppia vauvan sairaalassa olon aikana mahdollisimman paljon vauvan hoidosta. Molemmat isät kokivat, että isän olisi tärkeää olla mukana sairaalassa sen aikaa, kun äiti ja vauvakin ovat. Isät kokivat, että heistä olisi suuri emotionaalinen tuki äideille ja vauvan hoitovastuuta voitaisiin jakaa jo sairaalassaoloaikana.

Isä A kertoi, että on tällä hetkellä hyvin luottavainen oman vanhemmuutensa suhteen. Isä A kertoi hieman naureskellen, että välillä toki turhauttaa nähdä itsensä ja omat hyvät ja huonot piirteet lapsessa. Isä B toi esille huolta nyky-yhteiskunnasta sekä huolta siitä, onko hänen lapsellaan päiväkodissa ystäviä ja tunnistetaanko lasten tarpeita riittävän hyvin päiväkodissa. Lisäksi isä B pohti, tekeekö kaikissa tilanteissa oikein vanhempana. Rajojen asettaminen puhututti molempia isiä ja molemmat pohtivat sitä, ovatko heidän asettamansa rajat riittävän selkeitä. Isät pohtivat myös sitä, että entä jos rajoista joskus lipsutaan. Isät keskustelivat siitä, että toisinaan vanhemmat ovat olleet rajojen vetämisestä eri mieltä ja näissä tilanteissa usein toinen vanhempi näyttäytyy tiukempana ja toinen "lepusimpana".

Isät pohtivat myös lastensa tulevaisuutta, kuten koulutusta ja harrastuksia. Isät pohtivat omien harrastusten siirtymistä lapsille ja sitä, kuinka siihen tulisi suhtautua. Isät miettivät etenkin sitä, kuinka suhtautua siihen, jos lapsi ei halua harrastaa jotain tiettyä harrastusta, josta vaikka itse pitää. Isät kuitenkin arvelivat, että voivat suhtautua asiaan melko neutraalisti ja he kokivat tärkeänä sen, että lapset saavat itse valita mieleisensä harrastuksen.

6.3 Kolmas ryhmätapaaminen – isyyden parhaat puolet

Kolmannen ryhmäkerran tavoitteena oli herättää keskustelua isyyden parhaista puolista sekä jatkaa keskustelua tulevaisuuden isyydestä. Kolmannelle ja viimeiselle ryhmäkerralle saapui yksi isä lapsensa kanssa. Isä kertoi, että on lapsen myötä oppinut paljon uutta itsestään. Isä kertoi, että on

ollut lapsen kanssa kärsivällisempi kuin osasi ajatella ennen lapsen syntymää. Isä kertoi esimerkkinä siirtymätilanteet, kuten ulos lähtemiset, jotka vaativat selvästi enemmän aikaa ja suunnittelua. Keskusteltaessa tulevaisuuden isyydestä ryhmään tullut isä kertoi, että haluaa opettaa lastaan kalastamaan, poimimaan marjoja ja toimimaan luonnossa. Isä kertoi olevansa hieman huolissaan siitä, kuinka paljon nykyajan nuoret ja lapset käyttävät aikaansa verkossa. Hän kertoi ymmärtävänsä digitalisaation hyödyt, mutta näki siinä myös uhkakuvia, kuten anonyymin kiusaamisen ja häirinnän. Viimeinen ryhmäkerta jäi ajallisesti hieman lyhyemmäksi kuin aiemmat ryhmäkerrat, sillä isän piti lähteä aikaisemmin pois. Lisäksi ryhmäkerran anti jäi huomattavasti niukemmaksi kuin edellisellä kerroilla, kun paikalla oli toinen/toisia isiä. Isä kertoi kuitenkin pitäneensä myös tästä kerrasta ja kertoi, että hänestä on mukava jutella isyyteen ja vanhemmuuteen liittyvistä teemoista.

6.4 Vertaisryhmätoiminnan arviointi

Tässä luvussa arvioin Isien iltapäivät-vertaisryhmätoimintaa. Ryhmätoiminnan päätavoitteena oli tukea isyyttä vertaisryhmätoiminnan avulla. Tavoitteen saavuttamiseksi ryhmätoiminnan toimintakerroille asetettiin omia, päätavoitetta tukevia tavoitteita. Näitä tavoitteita olivat vertaiskokemuksista keskusteleminen, isyyden parhaiden puolien tunnistaminen ja vahvistaminen, oman isäksi kehittymisen tunnistaminen sekä yhteiset pohdinnat tulevaisuuden vanhemmuudesta. Mielestäni ryhmätoiminnalle asetetut tavoitteet onnistuivat hyvin, sillä jokaisen toimintakerran sisältö vastasi hyvin toiminnalle asetettuja tavoitteita. Lisäksi toiminnan tavoitteet mukautuivat hyvin isien toiveisiin toimintakertojen sisällöistä. Isät saivat vertaisryhmästä tukea ja vahvistusta vanhemmuuteen käytyjen keskustelujen ja teemojen myötä.

Itse toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa yksi selkeä ja ennakkoon tiedostamani haaste oli ajankäyttö ja ennen kaikkea nopea aikataulu. Ryhmätoiminnan markkinointi osoittautui selkeästi yhdeksi työni heikkoudeksi ja ryhmätoiminnan mainostaminen jäi selvästi liian vähäiseksi. Ryhmätoimintaa olisi selvästi pitänyt mainostaa huomattavasti aiemmin ja mainosta olisi tullut välittää yhä useammalle taholle sekä viedä esille julkisille paikoille, kuten neuvoloihin ja kirjastoihin. Uskon, että paremmalla markkinoinnilla olisin tavoittanut yhä useampia isiä. Markkinoinnissa mielestäni huomionarvoista oli se, että kaikki toimintaan osallistuneet isät olivat kuulleet ryhmästä puolisoiltaan. Näin ollen näkisin, että vastaavanlaisen toiminnan markkinointia olisi hyvä suunnata myös äideille.

Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa minun olisi tullut valmistautua ryhmätoimintakertoihin paremmin, esimerkiksi hankkimalla enemmän erilaista materiaalia, joiden avulla voidaan herätellä keskustelua. Toiminnassa olisi tullut ottaa enemmän huomioon myös isien ja lasten välinen vuorovaikutus ja sen tukeminen erilaisten toiminnallisten menetelmien kautta. Lisäksi toiminnasta olisi ollut hyvä kerätä alku- ja loppupalaute, sillä nyt palaute jäi suulliseksi jokaisen toimintakerran jälkeen ja palaute sisälsi useimmiten toiveita tuleville kerroille.

Vaikka kohtasin työssäni paljon haasteita, joista suurimmat liittyivät ajankäyttöön ja liian nopeaan aikatauluun, koen, että onnistuin työssäni tuomaan esille hieman uudenlaisia näkökulmia teemaan liittyen sekä koen onnistuneeni ryhmänohjauksessa ja isäerityisessä kohtaamisessa. Koen tuoneeni opinnäytetyössäni esille isille merkittäviä ja tärkeitä teemoja sekä aiheita, joita voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa, kenties vastaavanlaista ryhmätoimintaa kehiteltäessä.

7 POHDINTA

Opinnäytetyössäni olen nostanut esille isyyteen ja vertaistukeen liittyvää tematiikkaa sekä ennen kaikkea isien omia kokemuksia vertaistuesta, isyydestä sekä vanhemmuudesta. Seuraavissa luvuissa tullen käsittelemään opinnäytetyöni hyödynnettävyyttä ja jatkokehittämisehdotuksia, opinnäytetyöni luotettavuutta ja eettisyyttä sekä oman sosiaalialan asiantuntijuuden kehittymistä.

7.1 Hyödynnettävyys ja jatkokehittämisehdotukset

Omien ryhmätoiminnasta saatujen tulosten sekä aikaisempien isyystutkimusten sekä teorian tiedon pohjalta voisin sanoa, että isät kaipaavat vertaistukea ja vertaisuutta siinä, missä äiditkin. Isät haluavat puhua vanhemmuudesta ja siihen liittyvästä tematiikasta sekä jakaa omia kokemuksiaan muiden isien ja vanhempien kanssa. Ryhmätoimintojen aikana käytiin läpi hyvin monenlaisia, vanhemmuuden ja isyyden teemoja, joista selvästi eniten puhututtivat harrastuksiin ja omaan aikaan liittyvät, lapsen kasvuun ja kehitysvaiheisiin liittyvät sekä erilaisiin palvelukokemuksiin liittyvät teemat. Myös omat lapsuudenkokemukset puhututtivat isiä.

Järjestämäni vertaisryhmätoiminnan aikana tuli selvästi esille isien kokemus siitä, että heitä ei huomioida riittävästi eri palveluissa. Etenkin synnytyssairaaloiden ja neuvoloiden osalta isillä oli vastaavanlaisia kokemuksia, mitä jo aiemminkin tutkimuksissa (Katajisto, Laitinen, Lappeteläinen ja Pitkänen 2020 ja Campbell, Gordon, Howard ja Rayford 2015) on havaittu: isät tulevat äitien taholta ohitetuksi näissä palveluissa. Etenkin neuvola- ja sairaalatoimintaa kehittäessä tulisikin tulevaisuudessa kiinnittää yhä enemmän huomioita myös isien asemaan ja oikeuksiin. Isät tulisi ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen ja työtä tulisi tehdä, etenkin neuvoloissa niin, että myös isillä olisi yhtäläiset mahdollisuudet osallistua käynneille kuin äideillekin. Tämä vaatisi toiminnan painottamista myös ilta- ja mahdollisesti myös viikonloppuaikoihin. Lisäksi isäerityistä työtettä ja isien tasa-vertaista kohtaamista vanhempana tulisi painottaa etenkin perheille suunnatuissa palveluissa.

Järjestämäni vertaisryhmätoiminnan aikana kävi ilmi, että isät selvästi kaipaavat toiminnallista vertaistoimintaa, johon ei tarvitse sitoutua pitkäksi aikaa. Lisäksi toimintaa voisi järjestää harvemmin, esimerkiksi kerran kuussa järjestettävä toiminta koettiin hyväksi. Järjestämäni ryhmätoiminnan aikana ei käynyt ilmi, että vastakkaisen sukupuolen ohjaamana toiminta olisi luotaantyydyttävää, mutta aiemmat kokemukset ja tutkimukset (Peitsalo 2015) ovat osoittaneet mies-miehelle-tyyppisen ryhmätoiminnan kaikkein toimivimmaksi.

Opinnäytetyössäni esiintyvän teoria-aineiston sekä vertaisryhmätoiminnasta saatujen havaintojen perusteella lähtisin jatkokehittämään isille suunnattua vertaistoimintaa Kuopion alueella. Vertaisryhmätoiminnan jatkosuunnittelussa huomionarvoista olisi isien toive toiminnallisesta ryhmästä, johon ei tarvitsisi sitoutua pitkiksi ajoiksi. Toiminnan kehittämisessä tulisi ottaa huomioon isien toive siitä, että lapset voisi ottaa mukaan toimintaan.

Toimintaa kehittäessä ja järjestäessä tulee huomioida ennen kaikkea toiminnan saavutettavuus, kuten toiminnan ajankohta, paikka sekä kenelle toiminta on suunnattu. Oma toimintaa suunniteltaessa en lähtenyt rajaamaan kohderyhmää, sillä halusin tavoittaa mahdollisimman laajalti isiä eri ikä- ja sosioekonomisista taustoista. Toimintaa olisi kuitenkin jatkossa selkeästi hyvä rajata, jotta myös

haastavissa elämäntilanteissa olevia isiä saataisiin mukaan ryhmätoimintaan. Isien vertaistoimintaa voitaisiin myös kohdentaa eri ikäisten lasten ja nuorten vanhemmille. Järjestämäni ryhmätoiminta ei tavoittanut murrosikäisten isiä, mutta ajattelen, että myös he voisivat hyötyä vertaistoiminnasta. Vertaistoimintaa voitaisiin siis lähteä kehittelemään etenkin eri ikäisten lasten ja nuorten isille sekä haastavissa elämäntilanteissa oleville isille. Näkisin, että vertaistoiminnassa voisi olla mukana niin kokemusasiantuntijoita, kuin ammattilaisiakin.

7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöni ja etenkin sen toiminnallinen osuus on tapahtunut niin työn tilaajan kuin vertaisryhmätoimintaan osallistuvien henkilöiden ehdoilla. Työni toiminnallisessa osuudessa pyrin toimimaan tilaajan, Setlementti Puijolan arvopohjan mukaisesti. Olen pyrkinyt korostamaan ja edistämään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä sekä oikeudenmukaisuutta myös työni teoreettisessa osiossa. (Setlementti Puijola, s.a.) Vertaisryhmätoiminnassa olen ottanut huomioon sen, että isyys ja vanhemmuus ovat teemana hyvin herkkiä ja henkilökohtaisia. Olen ryhmätoiminnassani sekä toiminnasta kirjoittaessani pyrkinyt mahdollisimman sensitiiviseen näkökulmaan.

Olen työssäni perehtynyt ja huomionnut ammattikorkeakoulujen opinnäytetöihin liittyvän eettiset suositukset. Eettisissä suosituksissa painotetaan erityisesti toimintaan tai tutkimukseen osallistuvien itsemääräämisoikeutta sekä tietosuojan ja yksityisyyden merkitystä. (Arene 2018.) Kehittämistyöni toteuttama ryhmätoiminta pohjautui ryhmään osallistuneiden henkilöiden vapaaehtoisuuteen sekä vertaisuuteen. Ryhmätoimintaa mainostaessani sekä ryhmää ohjatessani toin esille sen, että ryhmätoiminta on osa opinnäytetyön prosessia. Ryhmätoiminnan alkuun pyysin osallistujilta suullisen suostumuksen muistiinpanojen tekemiseen ja muistiinpanojen käyttämiseen osana opinnäytetyötäni. Osallistujilta pyydettiin näin ollen suullinen tutkimuslupa. Olen opinnäytetyössäni käsitellyt henkilötietoja EU:n tietosuoja-asetusten sekä Suomen henkilötietolain mukaisesti niin, ettei toimintaan osallistuneita yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa tekstistä suoraan tai välillisesti. (Arene 2018.) Ryhmään osallistuneille on painotettu sitä, että heidän kertomaansa käytetään opinnäytetyössä niin, ettei yksittäistä ryhmäläistä voida tekstin perusteella tunnistaa. En kerännyt ryhmätoiminnassani isiltä tai lapsilta minkäänlaisia yksilöiviä henkilötietoja, kuten ikää, ammattia tai asuinpaikkaa.

Olen työssäni esittänyt ryhmätoiminnassa tehdyt, kehittämistoiminnan kannalta merkittävät havainnot sellaisenaan, kuin ne ovat ryhmätoiminnan aikana näyttäytyneet. Ryhmätoiminnan aikana tehdyt havainnot sekä niiden pohjalta tehty kehittämissuositus pohjautuu kolmen, ryhmätoiminnassa mukana olleen isän kokemuksiin. Jatkossa toimintaa kehittäessä voisi kartoittaa useamman isän toiveita ja kokemuksia.

Opinnäytetyössäni teoria-aineistona olen käyttänyt aiheeseen liittyvää tutkimustietoa sekä tietokirjallisuutta. Olen merkinnyt työssäni käyttämät teoria- ja tutkimuslähteet asianmukaisesti. Olen pyrkinyt tarkastelemaan käyttämiäni lähteitä kriittisesti.

7.3 Oman sosiaalialan asiantuntijuuden kehittyminen

Koen, että olen opinnäytetyöni myötä saanut vahvistusta omalle asiantuntijuudelleni. Opintojen ajan olen havainnut ja vahvistanut ammatillisia vahvuuksiani. Sensitiivinen työote, subjektiivisten kokemusten hyödyntäminen, reflektointi sekä vuorovaikutustaidot ovat osoittautuneet asiantuntijuuteni kulmakiviksi. Lisäksi koko opintojen ajan olen omaksunut sosiaalialan eettiset arvot osaksi toimintaani. Itselleni merkittävimiksi arvoiksi ovat nousseet yhdenvertaisuus, arvostava ja kunnioittava kohtaaminen, erilaisuuden hyväksyminen sekä osallisuuden vahvistaminen.

Opinnäytetyöprosessin aikana minulle vahvistui entisestään se, kuinka tärkeää on pystyä ja pyrkiä perustelemaan omaa toimintaansa sekä sen kehittämistä teorian avulla. Oma toiminta tulee pyrkiä refleктоimaan myös teoreettisista lähtökohdista. Koen, että olen opinnäytetyöni avulla voinut tuoda esille omaa, laaja-alaista osaamistani. Mielestäni olen opinnäytetyöni avulla voinut osoittaa itseohjautuvuutta, sopeutumiskykyä, vuorovaikutustaitoja, oman toiminnan reflektointia, työtä ohjaavaa arvopohjaa sekä teoriapohjan ja käytännön yhdistämistä. Lisäksi koen osoittaneeni innovatiivista ja luovaa osaamista, kehittämällä uudenlaista ryhmätoimintaa. Opinnäytetyössäni tulee osin esille myös opintojeni ajan keräämäni verkosto- ja yhteistyöosaaminen. Olen pyrkinyt opintojeni ajan kokoamaan itselleni verkostokarttaa paikallisista toimijoista sekä heidän palveluistaan ja koen, että siitä on ollut opinnäytetyöprosessissani hyötyä. Opinnäytetyöprosessin myötä olen pyrkinyt vahvistamaan oman työn kriittistä tarkastelua.

Koen, että tämä opinnäytetyö on ollut yksi merkittävä etappi elinikäisen oppimisen polulla. Opinnäytetyöni avulla olen oppinut paljon uutta itsestäni ja ennen kaikkea, isistä. Opinnäytetyöni on antanut minulle mahdollisuuden laajentaa omaa näkemystäni suomalaisesta perhekäsityksestä sekä vanhemmuudesta. Opinnäytetyöni myötä tasa-arvoisen, yhdenvertaisen sekä avoimen kohtaamisen merkitys ovat vahvistuneet entisestään.

LÄHTEET

- AALTO, Ilana, 2012. Isyyden aika – historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskustelussa. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 112. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- ARNKIL, Tom Erik, ERIKSON, Esa, 2005. Huoli puheeksi – opas varhaisista dialogeista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- BAUM, Nehami, 2017. Gender-sensitive intervention to improve work with fathers in child welfare services. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 2020-03-15] Julkaisussa: ANTONIO, Garcia (toim.), Child & family social work. Saatavissa: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=887a208e-ef83-4cc2-9a56-8b78ff637b6d%40sessionmgr4008&bdata=JkF1dGhUeX-BIPWlwLHNoaWImbGFuZz1maSZzaXRIPWVob3N0LWxpdmU%3d#db=ccm&AN=121368366>
- CAMPBELL, Christian, GORDON, Derrick, HOWARD, Douglas, RAYFORD, Brett, 2015. Fathers matter: Involving and engaging fathers in child welfare system process. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 2020-03-15] Julkaisussa: DARCEY, Merritt (toim.), FERNANDEZ, Elizabeth (toim.), JOHNSON-MOTOVAMA, Michelle (toim.), SHLANSKY, Aron (toim.), Children and Youth Services Review. Saatavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4389279/#FN1>
- FINLEX, Isyyslaki, 2015. [Viitattu 2021-03-15] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150011>
- HANIFI, Riitta, PÄÄKKÖNEN, Hannu, 2019. Isälle koti ja perhe tärkeintä – lasten kanssa etenkin liikutaan. [Verkkoartikkeli] Tilastokeskus. [Viitattu 2021-03-30] Saatavissa: <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/isalle-koti-ja-perhe-tarkeinta-lasten-kanssa-etenkin-liikutaan/>
- HELLSTÉN, Sari, SALONEN, Santtu, 2016. Havaintoja isien kohtaamisesta sosiaali- ja terveystalveissa. [Verkoaineisto] Ensi- ja turvakotienliitto. [Viitattu 2021-01-15] Saatavissa: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/havaintoja_isien_kohtaamisesta_sosi
- HUHTINEN-HILDEN, Laura, KARJALAINEN, Anna-Liisa, 2019. Luova toiminta siltana itseen, toisiin ja osallisuuteen. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 2021-04-11] Julkaisussa: KARJALAINEN, Anna-Liisa (toim.), 2019. Luovan toiminnan työtavat – Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Saatavissa: <https://www.elibslibrary.com/book/9789524519182>
- HUTTUNEN, Jouko, 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- HYVÄRI, Susanna, 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Julkaisussa: NYLUND, Marinne ja YEUNG, Anne Birgitta (toim.), 2005. Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 214–235.
- JÄMSÄ, Juha, 2010. Millaista on isänrakkaus? Julkaisussa: JÄMSÄ, Juha (toim.), KALLIOMAA, Susa (toim.), 2010. Isyyden kielletyt tunteet. Vammalan kirjapaino, 30–40.
- KALLIOMAA, Susa, 2010. Voiko tunteista selvitä hengissä? Julkaisussa: JÄMSÄ, Juha (toim.), KALLIOMAA, Susa (toim.), 2010. Isyyden kielletyt tunteet. Vammalan kirjapaino, 98–112
- KANGAS, Emilia, LÄMSÄ, Anna-Maija, JYRKINEN, Marjut, 2019. Is fatherhood allowed? Media discourses of fatherhood in organizational life. [Verkkoartikkeli] [Viitattu 2021-03-15] Julkaisussa: WILEY-BLACKWELL (toim.) Gender, Work & Organization. United Kingdom of Great Britain & Northern Ireland, 1433-1450. Saatavissa: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=9e0a1a16-448d-460c-bff0-91f8d4140af2%40sdc-v-sessmgr02&bdata=JkF1dGhUeX-BIPWlwLHNoaWImbGFuZz1maSZzaXRIPWVob3N0LWxpdmU%3d#AN=139862103&db=sih>
- KATAJISTO, Kari, LAITINEN, Antti, LAPPETELÄINEN, Heli, PITKÄNEN, Ismo, 2020. Isätyökirja. Vaasa: Grano Oy.

KUOPION PERHEENTALO, 2021. Kuopion Perheentalo on kaikkien perheiden kohtaamispaikka. [Verkkosivu] Kuopion Perheentalo. [Viitattu 2021-21-04] Saatavissa: <https://www.kuopionperheentalo.fi/>

KÄÄRIÄINEN, Erno, 2019. Entäs ne isät? – Isyyden huomioiminen lapsiperhepalveluiden suunnittelussa ja johtamisessa. Hallinnon näkökulmia isätyön kehittämiseen Kuopiossa. [Opinnäytetyö] [Viitattu 2021-04-12] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/265198/K%c3%a4%c3%a4ri%c3%a4inen_Erno.pdf?sequence=2&isAllowed=y

LYHTY, Tuomo, NIETOLA, Vuokko, 2015. Dialoginen moniammatillisuus asiakastyössä. Julkaisussa: NÄKKI, Pirkko, SAYES, Terttu. Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

MARTIN, Sam, 2006. Mies hoitaa vauvaa – Miehisten taitojen manuaali. Hämeenlinna: Karisto Oy.

MYKKÄNEN-HÄNNINEN, Riitta, 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu.

MÖNKKÖNEN, Kaarina, 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä – asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.

NIEMELÄ, Mika, SUUA, Pirkko, VÄISÄNEN, Leena, 2009. Sanat työssä – vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja.

NÄTKIN, Ritva, 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Julkaisussa: FORSBERG, Hannele (toim.), NÄKLIN, Ritva, 2003. Perhe murroksessa – kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino, 16–38.

OULASMAA, Minna, SALOHEIMO, Anja, 2010. Stereotyyppiset isäkuvat. Julkaisussa: JÄMSÄ, Juha (toim.), KALLIOMAA, Susa (toim.), 2010. Isyyden kielletyt tunteet. Vammalan kirjapaino, 21-39.

PEITSALO, Peter, 2015. Miesryhmätoiminta ja sen toteuttaminen. [Verkkootikkeli] Miessakit Ry. [Viitattu 2021-03-18] Saatavissa: <https://www.miessakit.fi/2015/09/04/miesryhmatoiminta-ja-sen-toteuttaminen/>

PEITSALO, Peter, 2013. Isäkuvan muodostuminen. Julkaisussa: KEKKONEN, Milla (toim.), LILJA, Johanna (toim.), NIEMINEN, Karoliina (toim.) 2013. Isätietoa. M & P Paino Oy, 9-10.

RANKINEN, Merja, 2010. Isyyden peilit. Julkaisussa: JÄMSÄ, Juha (toim.), KALLIOMAA, Susa (toim.), 2010. Isyyden kielletyt tunteet. Vammalan kirjapaino, 87-98.

RYTKÖNEN, Timo, SANERI, Ilmo, TIKKA, Timo, 2011. Isyyden vahvistamisella turvaa koko perheelle. [Verkkojulkaisu] Julkaisussa: IHALAINEN, Jukka (toim.), KUUSINEN-JAMES, Kirsi (toim.), SEPPÄNEN, Marjaana (toim.), RYTKÖNEN, Timo (toim.), SIMOLA, Jaana (toim.), 2011. Turvallinen perhe-elämä ei synny sattumalta. [Viitattu 2021-04-08] Saatavissa: <https://docplayer.fi/6492029-Turvallinen-perhe-elama-ei-synny-sattumalta.html>

SETLEMENTTI PUIJOLA, s.a. Suomalainen settlementtiliike. [Verkkojulkaisu] Settlementti Puijola. [Viitattu 2021-04-18] Saatavissa: <https://www.puijola.net/puijola/suomalainen-settlementtiliike/>

TAMMINEN, Tuula, 2004. Olipa kerran lapsuus. WSOY. Juva: WS Bookwell Oy.

TIKKANEN, Heli, s.a. Vertaistoiminnasta hyötyy osallistujiaan laajempi ryhmä. [Verkkoaineisto] [Viitattu 2021-03-18] Vertaistoimijat.fi. Saatavissa: <https://vertaistoimijat.fi/vertaistoiminnasta-hyotyy-osallistujiaan-laajempi-ryhma/>

VILKKA, Hanna, 2018. Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. [Verkkoaineisto] [Viitattu: 2021-04-11] Julkaisussa: VALLI, Raine (toim.), 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – metodin valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Saatavissa: <https://www.el-library.com/book/978-952-451-516-0>

LIITE 1: VERTAISRYHMÄTOIMINNAN MAINOS

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN SOSIONOMIOPISEKELIJA
JÄRJESTÄÄ

Isien iltapäivä-ryhmän

21.2., 28.2. & 7.3.

SUNNUNTAISIN KELLO 15.00-17.00

Isien iltapäivissä keskustellaan päivän polttavista puheenaiheista, sekä isyyteen ja vanhemmuuteen liittyvistä teemoista. Voit osallistua yksin, tai lapsen/lasten kanssa.

Isien iltapäivät ovat osa toiminnallista opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on selvittää isien kokemuksia vertaistuesta ja sen merkityksestä, sekä selvittää, minkälaista vertaistukea isät kaipaavat.

Ilmoittaudu mukaan niille kerroille, kuin itsellesi sopii:

Henriikka.Tiihonen@edu.savonia.fi

SAVONIA

Setlementti
Puijola

